

Gepbaşy ~ sakgyç

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gepbaşy ~ sakgyç GEPBAŞY ~ SAKGYÇ

Howluda gydyrdanyp ýördüm. Nirelerdendir bir ýerden on iki ýaşly oglum hasanaklap geldi.

– Kaka, üýtgeşik zat görkezeýinmi? -diýip, ol çaga ýeserligi bilen gözlerini oýnaklatdy.

– Indi näme tapdyň? – diýip, men onuň yüzüne seretdim.

– Muny gör-ä! – Oglum pyňkyryp, maňa elindäki kagyzy uzatdy.

– Näme bu? – diýip, ondan soradym.

– Sakgyjyň içinden çykdy! – diýip, ol agzyndaky sakgyjy üfläp cişirdi.

Ýaňkyny alyp, yüzüne äñetdim. Eý, Hudaý! Ýanynda duran oglumdan özüm utandym. Hälki pyňkyryp duran oglumam indi güldi-de, yzyndanam şeýle diýdi:

– Kaka, mundanam beteri bar. Ynanmasaň, getiribem görkezeýin.

Oglum şeýle diýdi-de, duýdansyz gelşi ýaly, duýdansyzam ýitirim boldy.

Eýsem, ol mundan beter näme görkezjekkä? Elimdäki sakgyjyň yüzünde uzaboýuna çuw-ýalaňaç ýaşajyk gyz dur. Ýene bir wejera ýerini aýtmaga-da dilim baranok. Elimdäki sakgyjyň daşyny jyrym-jyrym edip, inimi sowatdym. Ýone dükanlaryň tekjelerinde duran müňläp-müňläp şeýle sakgyçlary nätjek? Olaryň haýsy birini satyn alyp, ýoklap gutarjak!

Sakgyjy, köplenç halatda, çagalar, ýetginjekler, ýaş-ýeleňler ceýneýär. Näme üçindirem, içi wejera suratly sakgyçlar has geçgel. Gögele beýnini aldap, tora düşürip gazanç etmegiň aňsatdygyna murtuny ýaglap oturan dellalsumaklar gowy düşünýär.

Şeýle wejeralyk çaga üçin-ä däl, eýsem ulular üçinem aýyp närase. Umuman, islendik halka mahsus zat bar, mahsus däl zatlar bar. Türkmen goýazy, agras halk. Kelç-külçi känbir halap duranok. Saýhallylyk, salyhatlylyk, edeplilik ata-baba ganomyza siňipdir. Şonuň üçinem känbir beýleki milletlere

muwapyk ýörelgeler biziň üçin bütinley ýat.

Elbetde, döwür üýtgeýär. Beýleki halklaryň gowy dessurlary durmuşymza-da ornaşýar. Şolar kabul edilerlikli bolsa kabulam edilýär. Özüñiz pikirlenip görүň: köçeden keteni köýnekli, başy gupbaly, dört örüm saçly bir gyz geçip barýandyr. Eger-de şu gyzyň kellesinden gupbasyny aýyrsaň, nähili gulkünç görner? Ýa-da başga ýagdaý: türkmen ýigidi bilen türkmen gyzy seýil baglarynyň birinde gollaryny boýunlaryndan geçirip, öpüşip dursalar, geňem göreris, seňrigimizem ýygrarys, belki, utanaňzokmy diýip bularyň yüzüne geljegimizem tapylar.

Munça bolayna görä, ýene bir mysal getireýin. Yetmişinji ýyllaryň başlarynda men tanyşlarym ~ ýaş çatynjalar bilen paýtagtyň merkezinden barýardym. Bular täzelikde durmuş gurupdy. Bäş ýyllap uniwersitetde bile okapdylar. Birek-biregi söýüp toý tutupdylar.

Ýaş çatynjalar özüñize belli. Köçeden geçenimizde gelin ýigidiň elinden tutdy. Pyýada ýolunda-da onuň elini sypdyrmady.

Sol wagt niredendir bir ýerden: «Size binamys diýerler!» diýen gündeç ses geldi. Gelin ýylandan sypan dek elini adamsynyň elinden silkip aldy.

Soň seredip görsek, gapdalymyza bir garry gedaý oturan eken. Ol ýaş çatynjalaryň gol tutuşyp barşyny halaman, dilini saklap bilmändir. Ýogsa, eliňi serip, gedaý gezmek binamyslykmy ýa-da är-aýalyň gol tutuşyp barmagy binamyslykmy ~ muny anyklamak gerekdi. Emma ýanymdakylaryň hiç biri-de gedaýa, «Seň özüň binamys!» diýmedi. Gaýtam, ikisi-de oñaýsyz ýagdaýa düşdi. Gelin nar ýaly gyzardy. O görgüliniň şol gün hiç zat bilen weji bolmady. Sunam aýdaýyn: dagy-duwara gelniň adamsynyň golundan tutanyny görmedim.

Men şu ýazgymda: «Gelin adamsynyň elinden tutmaly däl. Gadagan. Günä» diýen pelsepäni öñe sürjek bolamok. Her kimiň öz işi. Gelin tutsa öz adamsunuň elinden tutýar. Ýöne bärde yetmişinji ýyllaryň garrisynyň gözü bilen türkmençiliğiň olaryň ganyna näderejede siňendigini nygtasym geldi.

Hawa, her halkyň öz edim-gylamy, däp-dessury bar. Muny ýöne ýere zol-zol nygtamok. Ine, täze Gwineýany alyp göreliň. Bu

ýeriniň milletem özünü hiç kesden kem saýanok. Olaryň gowy däbem bar, biziň üçin bütinley ýat däbem. Entek durmuşa çykmadyk gyz namysyny ýitirse, ony bütim ilat pisläp, jeňñele kowup goýberýärler. Aýylganç jeza!

Täze Gwineýada ýene bir berk düzgün bar. Täze durmuş gurýan ýigittir gyz özleriniň ilkinji gjelerini gelniň ata-enesi bilen bilelikde geçirýärler. Çünkü ata-ene öz perzentleriniň gyzlykdan aýala öwrülişine hökman gatnaşaýmaly.

Şuny eşideniň: «Haý, siziň düzgüniňizem gurasyn, adatyňyzam!» diýip, ýakasyna tüýkürjegi belli. Ine, halkyň halkdan parhlylygy.

Türkmeniň ar-namyslylygy, mertligi, sähraýylygy, asylllylygy barada näçe mysal getirseň getirip oturmaly. Bulary barymyz bilýärис. Ony nygtamagyň ýerem däl. Bärde bar gep türkmeniň ruhuna, süñňune ýat zatlary bilib-u-bilmeklikden ýaýratmajak bolmaly. Sakgyjyň içinden çikan wejeraly suraty gepbaşy bolan şu okap gutaryp barýan ýazgyňyz meni, ine, şeýle oýlara atardy.

Aman GELDI ogly,
«Watan». Jemgyýetçilik tankydy